

רצח העם הטסמני

האישה האחרונה שנותרה משבט הטוטסי, טרוגניני, הייתה חרדה מפני התעללות וניסויים בגופתה לאחר שתמות וביקשה לפני מותה ב-1876 להיקבר בים, אך בקשה זו לא כובדה. רק בשנת 1976, כמאה שנה לאחר מותה, לאחר שגופתה עברה ניתוחים ועצמותיה הוצגו במוזיאונים, נשרף שלדה ואפרה פוזר בים כפי שביקשה מלכתחילה. זה היה סופו של העם הטסמני.

רצח בני ובנות ההררו

עדות של סמואל קריקו, מורה משבט ההררו:

הממשל הגרמני החדש הבטיח לשמור על חייהם של האלפים הספורים ששרדו, רובם שלדים מהלכים, שהתחבאו עדיין בערבה. בסופו של דבר הם ירוכוזו על האי לווריצבוכט בתנאים קשים מאוד [...] האנשים מתו שם כמו זבובים מורעלים. תחילה הילדים והזקנים, אחר כך הנשים והגברים החלשים ביותר. [...] הגברים הכשירים לעבודה נאלצו לעבוד במחסנים של נמלי הים ותחנות הרכבת. הנשים הצעירות, אפילו הנשואות, נעשו פילגשיהם של החיילים [...].

הנדריק פרייזק

כשנכנסתי לסוואקופמונד ראיתי הרבה שבויי מלחמה של ההררו. [...] היו שם אולי 600 גברים, נשים וילדים. הם היו במתחם על חוף הים, מוקף בגדרות תיל. את הנשים העבירו כמו הגברים. עבודתן הייתה מפרכת [...] הן נאלצו לדחוף עגלות, עמוסות עד גדותיהן, למרחק של יותר מ-10 ק"מ. [...] הן מתו ברעב, פשוטו כמשמעו. מי שלא עבדו הולקו בפראות אכזרית. ראיתי אפילו נשים שהרגו אותן במכות של ידיים מפותשים. הגרמנים עשו זאת. כמו עיני ראיתי שש נשים צעירות שנרצחו בידי חיילים גרמנים. הרגו אותן בכידונים. ראיתי את הגופות שלהן. נשארתי שם עשרה חודשים. ההררו מתו מדי יום ביומו מתשישות, מהתעללות ומתנאי הכליאה. התזונה שלהם הייתה גרועה ביותר והם לא הפסיקו לבקש ממני מזון, כמו משאר האנשים מאזור הכף. החיילים הגרמנים התעללו בנשות הררו צעירות כדי לספק את צורכיהם המיניים.

רצח העם בקמבודיה

ניצול התעללות הקמר רוז' התייפח: היינו כמו חיות

"התנאים בכלא היו תת-אנושיים, כמעט שלא קיבלנו מזון", העיד ון נאת, אחד מעשרה בני אדם ששרדו את כלא S-21 של משטר האימים בקמבודיה, במשפטו של מפקד הכלא. הוא סיפר כיצד נאלצו האסירים לאכול רמשים או עור של בני אדם, ליד גופות האסירים שמתו
|פורסם: 29.06.09

אחד הניצולים הספורים ששרדו את ההתעללות הקשה של משטר הקמר רוז' העיד היום (ב') במשפטו של מפקד כלא S-21 של משטר האימים הקומוניסטי - והתייפח כשנזכר בתקופה שעברה עליו במתקן שבו עונו 16 אלף כלואים ואז הוצאו להורג.

חיינו של הניצול, ון נאת, בן 63, ניצלו מאחר שהיה אמן, והוטל עליו לצייר ולפסל דיוקנאות של מנהיג הקמר רוז', הרודן פול פוט. עם זאת, מעמדו המיוחד לא הצליח לחסוך ממנו התעללות. "התנאים בבית הכלא היו תת-אנושיים וכמעט שלא קיבלנו מזון", אמר הניצול לשופטי בית הדין המיוחד, והדמעות לא הפסיקו לזלוג מעיניו. "אפילו חשבתי שאכילת עור אנושי תספק לי ארוחה משביעה".

ון נאת סיפר כי מדי יום קיבל שתי ארוחות - אך שתיהן כללו שלוש כפיות דייסת אורז. העצירים בכלא הוחזקו בשלשלאות, ונאסר עליהם לזוז או לדבר. "היינו כל כך רעבים, שאכלנו רמשים וזוחלים שנפלו מהתקרה. חטפנו אותם מהר כדי שהסוהרים לא יראו. אכלנו ליד גופות של עצירים שמתו. לא היה אכפת לנו, היינו כמו חיות", הוסיף.

העדות נמסרה במשפטו של קאינג גואק איב, הידוע בכינוי "דוויק", מי שפיקד על כלא S-21 בפנום פן בין השנים 1975 ל-1979. במתקן עונו כ-16 אלף גברים, נשים וילדים - ומאוחר יותר הוצאו להורג. על פי הערכות, רק כעשרה בני אדם, בהם ון נאת, ניצלו, אך רובם כבר הלכו לעולמם. בהמשך השבוע צפויים להעיד שני ניצולים נוספים.

דוויק הוא בכיר הקמר הרוז' הראשון שעומד למשפט באשמת פשעים נגד האנושות - והראשון שלקח אחריות על מעשיו. משפטו מתנהל בבית הדין לפשעים נגד האנושות שהתבצעו במדינה, שהוקם בחסות האו"ם. במהלך שלטון האימים של הקמר רוז' בין השנים 1975 ל-1979, נספו כ-1.7 מיליון קמבודים - מי בעבודת פרך, מי ברעב ובהזנחה, ומי בהוצאות להורג. בכירים נוספים במשטר נעצרו והם צפויים לעמוד לדין בשנה-שנתיים הבאות.

הנאשם הביט בשתיקה בעדותו של הניצול, שסיפר כי נעצר לאחר שהואשם בחתירה תחת השלטון. הוא הועבר למתקן הכליאה בינואר 1978, ושהה שם עד ימיו האחרונים של משטר הקמר רוז'. "מה שאני רוצה עכשיו הוא משהו לא-מוחשי", סיכם הניצול. "אני רוצה צדק - למען הנספים".

עדות של אסיר קמבודי:

"מי שלא היה קשוב לחוקי הקמר רוז' נאצר. כאשר הגעתי לכלא ראיתי אסירים ששכבו אזוקים, כשגופותיהם פתוחים ואיברים הוצאו מהם ללא הרדמה על מנת להוציא מהם מידע על בוגדים. אחרים היו מחוברים למשאבות עירווי וכל טיפת הדם רונקה מגופם כדי לבדוק כמה זמן יוכלו לשרוד האסירים החזקים ביותר שעדיין בחיים. זו הייתה המציאות שלנו."

רצח העם הצועני (הרומה)

מלני שפיטרה - במאית צוענית המתבטאת כנגד הכחשת העם הצועני על ידי הגרמנים:

[...] אחי וכל ילדינו נרצחו ומתו בייסורים. לכך אורתם אתם הגרמנים אומץ, אבל רובכם לא גיליתם עוז ליטול אחריות על [הנסיבות] שבהן הרצח הזה התאפשר והתממש. מאתנו שרדו רק מעטים, כי בקרבכם נשארו כל כך הרבה נושאי צלב הקרס שידעו איך למנוע מאתנו פיצויים.

ניצול מגטו לודז'

[...] הצוענים נצטוו לשיר ולנגן לפני החיילים, והצועניות נצטוו לרקוד ערומות לפניהם, לפני שהחיילים היו מתאכזרים כלפיהם בצורה כזו שזעקותיהם היו נשמעות למרחקים ומקפיאות את דמם של השומעים [...] בדמיוני, דמיון ילד, התלהבתי אז מחייהם החופשיים: אין ילדיהם נאלצים לחבוש את ספסל הלימודים. הם חיים בתוך הטבע, נודדים ממקום למקום ומארץ לארץ, ללא מזוודות וללא חבילות. הכול צמוד אליהם: בתייהם וחפציהם. תמיד היו על גלגלים, כמו אנשי הקרקסים. בכל מקום שרק ימצא חן בעיניהם יעצרו. ואילו עכשיו כלא הצורך גם אותם בגטו שבתוך הגטו. ומי יודע מה קורה להם [...] ²⁸

יש עדויות של יהודים על מחנה משפחות מיוחד של צוענים באושוויץ-בירקנאו שחוסל באוגוסט 1944:

...היה זה באוגוסט 1944 בשעות הערב. אותו ערב נלחמו אנשי הס"ס כשהם מזוינים באלות ומסתייעים בכלבים ובאסירים-פושעים גרמנים "ירוקים" נגד שרידיו האחרונים של מחנה הצוענים, נגד נשים וילדיהן. סדנתנו היתה ליד הגדר, שהפרידה בין מחננו לבין מחנה הצוענים, ושמענו את זעקותיהם המחרידות של האנשים המובלים למוות. "אדוני הס"ס השאירני בחיים!" פילחה לפתע את אוזנינו זעקת-תחנונים בצ'כית של נער קטן. כתשובה באו רק המכות האלה. הם הועלו כולם על המשאיות והובלו אל המשרפות [...] ²⁹

רצח שבט האיגבו

נתן אייבי:

"נסעתי לביאפריה לבדוק מה ניתן לעשות כדי להוציא משם ילדים. כשנפגשתי עם הקולונל אוג'וקו וסיפרתי לו על הרעיון הוא הזדעזע ואמר: "אף ילד לא יעזוב. כל ילד הוא חייל". "אבל רבים גוועים ברעב. הבה נציל חיים של כמה מהם וכשיבראו ישובו לארצם ויילחמו למענה", השבתי. לאחר שלושה ימים של פגישות ודיבורים אתו, השגתי את הסכמתו לקחת עמי חמישה ילדים. הלכתי אתו לבית החולים. שכבו שם כאלף ילדים בצפיפות נוראה תחת כיפת השמים, כולם נראו כשלדים גוססים וקשה מאוד היה להבחין בין החיים למתים. המצב היה מזעזע והוא רק אמר: "אוקיי, תבחר לך חמישה ילדים". לא ידעתי מה לעשות. לא רציתי להחליט מי יחיה ומי ימות וידעתי שכל מי שלא אבחר, ימות."

פ' דה'בונפיל- סופר

"עם שלם גווע ברעב ובמלחמה. הוא גווע בערבה האפריקנית, מושמד על ידי אנשים אחרים, שחורים כמוהו, רק שהם שחורים בליבם"

רצח העם הבנגלי

"הגופות של המתים נערמו אחד ליד השני. היו ביניהם ילדים מתים שמתו על ברכיהן של אמותיהם המתות. היו נשים שחיבקו את בעליהן האהובים על מנת להגן עליהם מכדורי הרוצחים. היו אבות שחיבקו את בנותיהם בשביל להגן עליהן בגופם. במהירות הבזק כל אלו היו רק גופות. נהר ה"בהדרה" בהודו, הפך לנהר דם, נהר של גופות. כמה שעות לאחר מכן, כאשר לרוצחים נגמרו הכדורים, הם רצחו את האנשים שנותרו בכידונים. איש לא נשאר."

רצח הטוטסי ברואנדה

דקננאית תאסיאנה, בת 48

התינוק שלי היה בן שלושה חודשים, ברחתי אותו והתחבאנו בגבעות. אחותו הגדולה היא היום בת ארבע עשרה, אז חשבתי שהיא מתה. הם היכו עם המצ'טות על הראש והשאירו אותם שם. פה אף אחד לא ישן בשלווה בלילה. אם יורד גשם, אני חושבת שזורקים אבנים על הבית שלי, ואז אני קמה ועומדת לבד בפתח להשגיח מסביב. הלילות הללו ארוכים, לו רק הייתה השמש יכולה שלא לשקוע.

עדות של אישה כבת 80

התחבאתי וראיתי את זה מהחלון, מאחורי הווילון, מכווצת שם בפינה. ראיתי אותם דוחקים את קבוצות האנשים שלפניהם, צועקים ודוחפים אותם במקלות ובאלות עץ. מאחוריהם הגיעו החיילים עם רוביהם, אבל הם לא ירו. ראיתי אישה בהיריון מוכה בבטנה ונופלת ארצה. שמעתי את זעקותיה. הם לקחו אותם למטה אל העמק והרגו אותם באלות עץ מסומרות, במעדרים ובסכינים. לא שמעתי יריות, רק זעקות אימה וכאב עלו מן העמק.

מארי, בת 66

בשנת 1959 זייף בעלי את הפרטים בתעודת הזהות שלו. אנשים באו ואמרו לנו, לא נהרוג אתכם. אבל הם חזרו אחרי כמה חודשים. הילדים ברחו. בעלי ואני נשארנו. הם הרגו אותם עם גרזנים. הם ראו בטוטסי נחשים. רוב שכני יושבים בבית-סוהר. המשפחות שלהם לא נותנות לי אפילו מים. אני חייבת לסלוח, גם אם אני כועסת. מה יכולה לעשות אישה זקנה כמוני. לא אשכח זאת אף פעם. הכול נשאר חקוק בלבי. יותר טוב לשמור את זה בלב. אלוהים ישפוט אותם.

רצח העם הארמני

אוריאל לוי:

"ההכחשה של רצח העם הארמני, ושל כל רצח עם, היא אות קין מדמם במצחו של כל בן אנוש. כמוה כאור ירוק לרצח עם נוסף, כהשפלה נוספת של הקורבנות. עלינו להוות קהילת זיכרון לאותם עמים שעמדו בפני ניסיון השמדה. בזיכרונם טמונה האפשרות לתת חיים מחדש לאנושות פצועה ומדממת. בזיכרונם ינבעו מים חיים."

אוריאל לוי:

"דבריו של היטלר בפני קצינים נאצים ערב מלחמת העולם השנייה: "להרוג ללא רחמים את כל הגברים, נשים וילדים בני הגזע הפולני או דוברי השפה הפולנית. רק כך נוכל להשיג את מרחב המחיה הדרוש לנו. אחרי הכול – מי מדבר היום על השמדת הארמנים?" אדישות העולם לשואת הארמנים הכשירה את הקרקע לשואת העם היהודי. אילו בני אומות שונות היו זוכרים את רצח העם הארמני, לומדים אותו ומכירים בו ביתר שאת, יכול להיות שהיטלר היה מסיק מסקנות שונות. מסיבה זו עלינו לזכור גם את פשעי 'הרייך השני' ולהנציח גם את קורבנותיו. על מנת להתיר את קשר האימה הקיים בין רציחות העמים ולמען עתידה של האנושות, עלינו לזכור ולהזכיר. עולם ללא אימה יקום כשנזכור ולא נכחיש את הפשעים החמורים ביותר."

אהרון אהרונסון:

"קשה לשבת בלונדון השלווה ולכתוב על טבח הארמנים [...] מעשי הטבח נתבצעו בקנה מידה כה רחב, מלווים במעשי זוועה כה עצומים ולאורך זמן כה רב באופן כה שיטתי, [...] עד כי כמה שלא ינסה אדם לרסן את עטו, ואיזו מתינות שלא ינסה לעטות, עדיין יחשב כמי שעוסק בהגזמות. [...] הטבח רחב ההיקף ביהודים, שנעשה בצו המצביא הרומי טיטוס, הוא האירוע המתועד היחיד בהיסטוריה, השווה בהיקפו לטבח הארמנים. כמו אז גם היום מדובר בתכנית ממשלתית. אחריותה הכוללת והמלאה של הממשלה הטורקית על ביצוע מעשי הטבח אינה מוטלת בספק."

[...] אורותיו של קראפט, החנוני, דולקים,
אזרח ארמני זה לא מחל
לטובתי אביו בהרי קורדיסטן,
אבל הוא אהבה
כי אף בלבה אין כפרה
לאלה אשר הכתימו את מצח עמך
בכתם השחר הזה.¹

רצח העם בדארפור

גם ישראל אינה חפה מאחריות

המדינה שקמה על זיכרון השואה ורבים מאזרחיה חוו רדיפות על רקע גזעי, טענה תמיד כי העולם "ידע ושתק" בכל הקשור לשואה וכי מדינת ישראל כמוה כתזכורת למעשים אלו. אך הנה, לא נשמע קולם של הישראלים בטרagedיה הנוכחית. אין אני טוען כי על ישראל לשלוח להק מטוסי F-15 דרומה ע"מ להפציץ את הסודנים, אולם הייתי מצפה משגריר ישראל באו"ם, דני גילרמן הכריזמטי, שיוביל מהלך של הטלת סנקציות כנגד סודן.

חשיפת מאורעות מאה הימים ברואנדה הכניסו את העולם להלם וזעזוע בעקבות היקף מעשי הזוועה שהתרחשו בסוף המאה ה-20. בחלוף יותר מ-1,000 ימים בדארפור, מטפטים אמנם דיווחים על המתרחש מפעם לפעם, אך צעדים ממשיים – אין.

לאף מדינה לא תעמוד הזכות בעתיד להתחמק ממתן תשובה באשר לשאלה- היכן הייתה עת בוצע רצח העם בסודן.

דיקראן אנדיזיאן:

משפחות של שמונה ועשר נפשות נדחפות ללכת בכבישים, ילדים בני שש ושבע נשרכים לצד סביהם, רעבים וצמאים, ברגליים יחפות ומיובלות מן המסע המפרך. תוך כדי הליכה נשמעו בכי, קללות ותפילות. נשים הרות, שלא עמדו בלחץ האימה והפחד, כרעו ללדת בין השיחים בצדי הדרך ומיד אחר כך אולצו בידי הטורקים להמשיך לצעוד, עד שהמוות גאלן מייסוריהן. אלו מאתנו ששרדו במסע הקשה נדחפו, בהצלפות השוטים של השוטרים הטורקים, אל מישורי הדרום. היו שמתו ברעב, נשדדו, חלו במלריה וניטשו בשולי הדרך. לבסוף, כאקורד אחרון בטרagedיה אפלה ונתעבת זו, טבחו הערבים והכורדים בגברים וחילקו את האלמנות והבנות שלל בין שבטיהם!

ננסי קריקוריאן

"סבי נשרך מאחורינו, צולע ובידו מקל הליכה. אמי הפכה את ראשה וקראה לו: "נתראה במקום המנוחה". הוא היה מגיע אחרי השקיעה ונרדם אפילו בלי לאכול. בוקר אחד הוא לא התעורר. סבתי סטרה לעצמה וקראה לאלוהים בקול גדול. היא ישבה על האדמה וסירבה לקום עד שאמי משכה אותה על הרגליים. למחרת התיישבה סבתא על האדמה לצד הדרך והתחננה שנשאיר אותה. היא אמרה שהיא לא מסוגלת לעשות עוד צעד. אמי נשקה לידיה של סבתי ואמרה תפילה. אחר כך היא עטפה את ראשי במטפחת כדי שלא אוכל להסתכל לאחור. את סבתא, לא ראיתי שוב..."

"גופות היו בכל מקום שהסתכלתי. חלקן היו של צעירים, חלקן של תינוקות, חלקן דיממו מהפה ובחלקן עדיין פיעמה רוח חיים. הריח היה נורא, הזבובים, הרימות, החיות שלעסו יד או רגל בעת שהעיניים התגלגלו ובהו בשמים. אבל אנחנו המשכנו ללכת. לאן אנחנו הולכים? שאלתי את אמי. היא לא ידעה, אבל המשכנו ללכת. ראיתי אם משליכה את תינוקה אל הנהר. היא הבינה את מה שאנחנו עוד לא הבנו, הקץ קרב."

כללי

ברטולד ברכט - כשהרשע בא כמו גשם נופל

כְּשֶׁסֶפֶר לְרֹאשׁוֹנָה, שִׁידִידֵינוּ נִשְׁחָטִים בְּהִדְרָגָה
קָמָה זַעֲקָה שֶׁל פְּלָצוֹת. אִזּוֹ נִשְׁחָטוּ מֵאָה. אֲבָל
כַּאֲשֶׁר נִשְׁחָטוּ אֶלֶף וְלִשְׁחִיטָה לֹא הָיָה סוּף, נִפְּוֹצָה
הַשְּׂתִיקָה.

כְּשֶׁהֲרִשֶׁע בָּא כָּמוֹ גֶּשֶׁם נוֹפֵל, אִישׁ אֵינוֹ קוֹרֵא עוֹד:
עֲצֹר!

כְּשֶׁהַפְּשָׁעִים נֶעְרָמִים, הֵם נַעֲשִׂים בְּלִתֵּי-נִרְאִים.
כְּשֶׁהִסְבֵּל נַעֲשֶׂה לְלֹא-נֶשָׂא, אֵין שׁוֹמְעִים
עוֹד אֶת הַצִּעֲקוֹת.
גַּם הַצִּעֲקוֹת נוֹפְלוֹת כְּגֶשֶׁם-קִיץ.¹

לפיכך, הידיעה והמודעות, ההוראה והחינוך בנושא הג'נוסייד הם תנאי הכרחי, אם כי לא תנאי מספיק, למאבק בהתרחשות מעשי ג'נוסייד בעתיד.

חשוב לחזור ולהזכיר, כי מעשי רצח עם יכולים להתבצע רק כשמערכת יחסי הכוחות בין הקורבנות לרוצחים היא של עליונות כוחנית מוחלטת של הרוצחים; מציאות כזו תלויה במידה לא מועטה בהתנהגותו של "הצד השלישי", שהוא תמיד רוב רובה של החברה האנושית.

אי־אפשר להגזים בחשיבות השאלה העולה מיד על הדעת – האם לעומדים מנגד אין חלק מעשי באחריות, ואולי גם באשמה, לפשעים שהם היו עדים להתרחשותם, אך לא עשו דבר כדי למנעם?

**"ההיפך מאהבה אינו שנאה, הוא אדישות.
ההיפך מאמנות אינו כיעור, הוא אדישות. ההיפך
מאמונה אינו כפירה, הוא אדישות. וההיפך
מחיים אינו מוות, הוא אדישות."
(אלי ויזל)**

**"זהו פשע לרצוח אדם אחד [רצח טלעת פאשא
בידי סוגומון טליריאן] אבל אין זה פשע לרצוח
מיליון בני אדם".**

רפאל למקין

אפשר לטעון, כי העומדים מנגד תומכים, אולי שלא במתכוון, ברוצחים, לעולם לא בקורבנות. כשאנו מחליטים שלא לנקוט עמדה, אנו מתייצבים בעצם בצד התוקף. מבחינה מוסרית איננו יכולים לעמוד מנגד לנוכח פשעים של רצח עם. אי-אפשר לקבל את הטיעון שאין מה לעשות וש"דברים כאלו קורים". עוול אינו חדל להיות עוול כשהוא פוגע במישהו אחר. בתורה כתוב "לא תעמד על דם רעך" (ויקרא, יט: טז). מבחינה מוסרית, לפחות, העומדים מנגד נושאים באחריות לרצח, וייתכן שגם באשמה.

ברטולד ברכט:

"כשלקחו את היהודים, שתקתי, כי לא הייתי יהודי ;

אחר כך, כשלקחו את הצוענים, שתקתי, כי לא הייתי צועני ;

אחר כך, כשבאו לקחת את הקומוניסטים, שתקתי, שהרי לא הייתי קומוניסט ;

כשלקחו את הכמרים שתקתי, כי לא הייתי דתי,

ולבסוף, כשבאו לקחת אותי - לא היה מי שידבר בשבילי"